

Ældreboom udfordrer det grønlandske sundhedsvæsen

Grønland får flere og flere ældre. Ifølge Stig Andersen, leder af Center for Grønlandsforskning på Aalborg Universitetshospital, får sundhedsvæsenet sin sag for med at behandle dem.

Af **Helene Chéret**



Grønlandere lever i dag længere end nogensinde før, og det skal sundhedsvæsenet begynde at tilpasse sig efter. Rådet kommer fra Stig Andersen, overlæge på geriatrisk afdeling på Aalborg Universitetshospital og leder af Center for Grønlandsforskning.

»Før i tiden blev grønlandere ikke så gamle. De levede et hårdt og risikofyldt liv som fangere og havde begrænset adgang til medicin og læge. I dag har de fleste et vestligt præget liv i byerne, får bedre lægebehandling og lever længere. Men Grønland står over for en stor udfordring med den voksende gruppe af ældre, som sundhedsvæsenet i fremtiden skal behandle, genoptræne og pleje,« siger han.

I dag er 2.300 grønlandere over 70 år gamle. Det er 150 pct. flere end for 35 år siden. Ifølge Grønlands Statistik stiger antallet af ældre fortsat.

»Flere ældre betyder flere indlæggelser, så sygehusene får hårdt brug for sengepladser og bemanding på især de medicinske afdelinger i fremtiden,« siger Stig Andersen og tilføjer: »Grønland har ikke patienter nok til at lave særskilte geriatriske afdelinger, så sygehusene må klare sig uden, men de får brug for personale med geriatriske spidskompetencer i fremtiden.«

Han er især bekymret for de ældre, som skal genoptrænes efter en operation.

»Hvis vi ikke hjælper de ældre med genoptræning efter en operation, ender de i en seng på et alderdomshjem. Kun 12 pct. af patienter over 70 år, som falder og brækker hoften, får samme funktionsniveau som før operationen. Genoptræning er altafgørende for, at de kan vende hjem, og den tager markant længere tid for en person på 70 år end for en på 30. Grønlands største sygehus, Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk, giver i dag en god genoptræning med fysio- og ergoterapeuter, men bliver nødt til at udvide i fremtiden. For de 15 andre sundhedscentre på kysten bliver det endnu sværere at følge med.«

Lang vej til hjælp

De 15 pct. af befolkningen, som stadig bor i bygder, har ofte lang vej til nærmeste lægehjælp.

»Hvis indbyggere i en bygd får knoglebrud, skal de sejle til det nærmeste sundhedscenter for at få hjælp. Hvis de brækker hoften, skal de opereres på sygehuset i Nuuk. Derefter skal de genoptrænes og bo i nogle boliger i nærheden, indtil de enten kan klare sig selv eller må på alderdomshjem.«

Stig Andersen mener, det er vigtigt at tale de ældres sag.

»De gamle i Grønland råber ikke selv politikerne op og kræver forandring. Så for de ældres skyld og for sundhedsudgifternes skyld, skal vi

sørge for at give den bedst mulige behandling, så de ældre ikke ender med at blive indlagt gang på gang, men kan få en god og tryk alderdom.«

Studie på alderdomshjem 350 km nord for polarcirklen

På alderdomshjemmet (i Grønland hedder det ikke plejehjem, red.) i Grønlands tredjestørste by, Ilulissat (Unganarteq Plejecenter Ilulissat) har Stig Andersen og hans kolleger lavet et studie. Her undersøger de, hvad grønlandske ældre døjer med af sygdomme, hvor godt de fungerer i hverdagen, og hvor meget medicin de tager. Gruppen indsamlede informationer ved hjælp af spørgeskemaer og interview med plejepersonalet i 2001 og igen i 2011. De foreløbige resultater blev præsenteret ved en grønlandsmedicinsk konference i september.

»For at hjælpe de gamle i Grønland skal vi vide, hvordan det rent faktisk går dem. Med vores systematiske undersøgelser kommer vi nærmere et billede af netop det. Indtil videre kan vi se, at beboerne generelt er blevet ældre. I 2001 var de fleste beboere i 60-års alderen, hvor hovedparten i dag er over 70 år gamle. De klarer sig med mindre støtte til simple ting i hverdagen, men har stadig brug for en del hjælp, når det gælder mere komplicerede funktioner som f.eks. at tage bad.«

En del af studiet fokuserer på de ældres livsstil.

»Tobak er bestemt et af de store sundhedsproblemer i Grønland, da 65 pct. af den voksne befolkning fortsat ryger, også blandt de gamle. På alderdomshjemmet ryger to tredjedele af beboerne. Til gengæld drikker de mindre end danskere i den alder, hvilket nedsætter risikoen for andre livsstilssygdomme,« siger han og fortsætter:

»Kun få af beboerne har diagnoserne demens og depression. Det sidste var overraskende, når nu Ilulissat ligger 350 km nord for polarcirklen, hvor solen ikke viser sig i halvanden måned om vinteren. Det kan skyldes underdiagnosticering, men Grønland har en demenssygeplejerske, som holder øje med de gamles psyke, så det er usandsynligt.«

De ældres medicinforbrug er steget væsentligt i løbet af ti år, og det hænger ifølge Stig Andersen sammen med, at beboerne er ældre end før. I 2001 tog 25 pct. fire eller flere forskellige præparater medicin, og i 2011 var det 70 pct.

Samme risiko for knogleskørhed som danskere

Efter Stig Andersens mening skal sundhedsvæsenet i Grønland sætte mere fokus på knogleskørhed.

En undersøgelse fra januar 2013 blandt ældre grønlandere i Nuuk viser, at 30 pct. af deltagerne over 69 år havde tegn på osteoporotisk knoglebrud, mens kun 3 pct. fik me-



TALER DE ÆLDRES SAG. Stig Andersen, overlæge på geriatrisk afdeling på Aalborg Universitetshospital og leder af Center for Grønlandsforskning, på feltstudier i sidste måned hos en af de ældre i Grønland, Maritha Hammeken på alderdomshjemmet i Nuuk. – Privatfoto

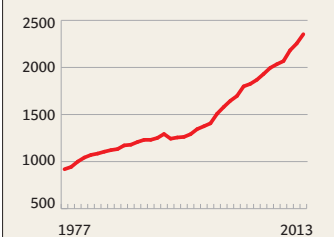
dicin mod det. »Tidligere troede vi, at grønlandere undslap knogleskørhed, fordi de spiste meget marin kost, der indeholder D-vitamin. Men det er ikke korrekt. De har et fint D-vitamin-niveau i blodet, men de har samme høje risiko for osteoporose som kaffedrikkende, inaktive danske ældre. Sundhedspersonalet skal være opmærksomt på, om patienterne får sygdommen, og tilråde dem til at tage antiosteoporotisk medicin, så de kan undgå knoglebrud.«

At sikre en god opfølgning på patienterne er ikke altid lige nemt, siger Stig Andersen. Lige nu arbejder ca. 100 læger i Grønland, og de fleste er danskere i kortere vikariat.

»De danske læger arbejder typisk nogle få år i Grønland og flyver hjem igen. For både det grønlandske sundhedsvæsen og for lægerne giver det nogle udfordringer. Jeg har selv været ansat i Grønland, bl.a. som distriktslæge, så jeg ved, hvor svært det er at få alle aspekter med og følge patienterne tæt, når de bor i små bygder spredt på kysten. Heldigvis er en del grønlandske unge ved at uddanne sig til læger i Danmark. Når og hvis de vender tilbage, vil det gøre en stor forskel for sundhedsvæsenet.«

Kæmpe stigning i antallet af ældre

Der er 150 pct. flere ældre over 70 år i dag end for 35 år siden. Altallet af indbyggere i Grønland er 56.483.



Kilde: Grønlands Statistik, 1. juli 2013.

FAKTA

Den gennemsnitlige levealder i Grønland og Danmark

- ▶ Grønlandske kvinder: 73 år
- ▶ Danske kvinder: 82 år
- ▶ Grønlandske mænd: 68 år
- ▶ Danske mænd: 78 år

Kilde: Danmarks Statistik: Statistisk Årbog 2013